

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH DLA POMNIKA ŚW. FRANCISZKA XAWEREGO, USYTUOWANEGO W CENTRUM WSI BOLESŁAWÓW

1. Opis stanu zachowania obiektu

Pomnik wraz z otaczającym go ogrodzeniem poddano kompleksowej konserwacji i rekonstrukcji w latach 2006 - 2007. Konserwację przeprowadzono w warunkach pracownianych, po zdemontowaniu rzeźby wraz z cokołem oraz ogrodzenia - tralkowej balustrady. Po konserwacji pomnik i balustradę oraz zrekonstruowane w narożnikach balustrady putta na wysokich postumentach - ustawiono na nowych fundamentach, wylanych z betonu. Dodatkowo wykonano wokół całej kompozycji ogrodzenie z modułów siatkowych w ramach, ograniczające swobodny dostęp do pomnika ze wszystkich stron. Grunt zarówno wokół pomnika jak balustrady wysypano grysem kamiennym i grubym żwirem z płukanych kamyczków. Tylko niewielka przestrzeń między zrekonstruowaną w tralkowej balustradzie od frontu - kutą, stalową bramką a cokołem pomnika, ma nawierzchnię z gładkich płyt piaskowcowych.

Pomnik eksponowany jest pośrodku skweru, wokół wysokich drzew. Wyniesiony teren został zabezpieczony przed wymywaniem podłoża obmurowaniem kamiennym, bezspoinowym. Również widoczne partie fundamentu pod pomnikiem i lokalnie balustradą - zostały obłożone kwarcytowymi okrzescami bezspoinowo. Wysokie drzewa powodują, że pomnik cały czas eksponowany jest w specyficznym mikroklimacie o nieco podwyższonej wilgotności otoczenia i przy braku bezpośredniego działania promieni słonecznych. Są to doskonałe warunki do rozwoju mchów, glonów i porostów. Dolne partie cokolików balustrady oraz wszystkie spoiny przy stopniu balustrady porastają bujnie mchy, szczególnie przy spoinach, które z zasady są strukturą słabszą i bardziej nasiąkliwą. Natomiast w wyższych partiach obficie występują porosty, nieestetycznie zmieniające zwłaszcza twarze aniołków, gromadząc się w zagłębieniach reliefu, głównie w okolicach oczu. Koncentryczne plamy porostów pojawiły się również na nakrywach balustrady. Pozostałe partie piaskowca nierównomiernie pokrywa nalot glonów; przeważnie na powierzchniach narażonych na bezpośrednie działanie wód opadowych – np.: na ramionach, dłoniach, twarzy oraz górnym gzymsie cokołu kożuch glonów jest dość gruby, widoczne również lokalne czarne przebarwienia, pochodzące z obumarłych glonów. Nie ma widocznych ubytków w kamieniu, niektóre kity cementowe stały się bardziej widoczne jako jaśniejsze plamy, kity żywiczne na ogół w stanie dobrym, chociaż ich przyczepność do podłoża i spoistość można będzie ocenić po oczyszczeniu powierzchni. W większości partii polichromowanych i złożonych częściowej degradacji uległy grunty z zaprawy wapiennej, tym samym występują ubytki polichromii i złocień na ok. 20 % powierzchni. Większość spoin jest silnie zawilgocona i częściowo wykruszona, ponieważ w tych miejscach występuje szczególnie obfity porost glonów i mchów. Na żwirku i powierzchni grys

kamiennego pojawiły się siewki chwastów i trawy, szczególnie obficie w części za balustradą, gdzie grys kamienny sąsiaduje z trawnikiem. Nieliczne kamienie z bezspoinowego obłożenia fundamentu wysunęły się i leżą w pobliżu na podłożu ze żwirku.

2. Cel konserwacji

Obiekt po konserwacji nie był poddawany bieżącym zabiegom profilaktycznym, dlatego wymaga przede wszystkim usunięcia mikroorganizmów z powierzchni. Porost glonów i mchów działa niekorzystnie ze względu na wytwarzane przez nie kwasy humusowe, które stymulują procesy korozji kamienia. Celem konserwacji jest przywrócenie pierwotnych walorów pomnika i estetyczne utrzymanie otoczenia. Ze względu na miejsce ekspozycji pomnik zawsze będzie narażony na agresywniejsze działanie mikroorganizmów, dlatego ważne są okresowe prewencyjne dezynfekcje. Ponieważ polichromie i złocenia są istotnym elementem estetycznego odbioru obiektu należy je odtworzyć na nowych gruntach.

3. Proponowane postępowanie konserwatorskie

Przed przystąpieniem do prac konserwatorskich należy zabezpieczyć otoczenie przed przedostaniem się środków zwalczających glony do gleby i otoczenia przez wyłożenie folią, ew. wysypanie neutralizujących substancji np.: ziemi okrzemkowej lub mączek kamiennych.

1. Mechanicznie usunąć mchy i grube kożuchy porostów. Zabieg wykonać tak, żeby nie naruszyć powierzchni kamienia, najlepiej plastikowymi szpatułkami i szpachelkami, nie używać szczotek. Dokładnie zebrać usunięty materiał.
2. Wykonać wstępną dezynfekcję powierzchni. Zastosowany preparat powinien mieć pH zbliżony do 7 i nie zawierać agresywnych w stosunku do kamienia soli ani innych substancji. Można zastosować Akemi Anti- Gruen Longlife lub równoważny, Produkt do zwalczania glonów Altax, Ziemovit lub równoważny – płyn na mech, glony i porosty, Remmers BFA lub równoważny. Nie stosować preparatów bardzo agresywnie działających na żywe organizmy (np.; Tenzi TopEfekt Moss).
3. Po odpowiednim czasie działania preparatu zmyć powierzchnię niewielką ilością zimnej wody pod ciśnieniem, następnie doczyścić mechanicznie przy wspomaganii przegrzaną parą wodną pod ciśnieniem. Zabieg czyszczenia parą wodną wykonać bardzo dokładnie, ponieważ ma on na celu zneutralizowanie i usunięcie pozostałości mikroorganizmów z porów kamienia i pozwoli ograniczyć ilość dezynfekantów, które zawsze mogą wpływać niekorzystnie na kamień. W partiach polichromowanych i złoczonych zrezygnować z czyszczenia parą wodną.
4. Usunąć wszystkie, naruszone przez mchy spoiny i te, które uległy wykruszeniu. Również kity, które odspoiły się od podłoża należy usunąć.
5. Jeśli na kamieniu pozostały lokalnie czarne przebarwienia doczyścić miejsca zabrudzone 4 % roztworem HF. Zabieg wykonać zgodnie z zalecanym reżimem:

założenie roztworu na 20 minut (lokalnie, tylko w miejscach zabrudzeń – wetrzeć w powierzchnię roztwór pędzlem z krótkim włosiem) i dokładne zmycie zimną wodą pod ciśnieniem.

6. Uzupełnić wszystkie ew. ubytki (w miejscach usuniętych kitów) oraz wypełnić usunięte spoiny. Do uzupełnień zastosować modyfikowane kity mineralne, do spoin zaprawę wapienno – trassową, odpowiednią dla piaskowca.
7. Zamocować kamienne okrzezki okładzin fundamentów w miejscach ich wypadnięcia. Zastosować punktowe zabezpieczenia kamieni przed wypadaniem zaprawą spoinową, wapienno – trassową. Punktowe zabezpieczenia powinny być dobrane kolorystycznie do koloru kamieni w okładzinie i założone z przynajmniej 1 cm zagłębieniem od lica, tak, żeby były prawie niewidoczne i nie tworzyły dodatkowego wizualnego elementu.
8. Uzupełnić grunty i polichromię oraz złączenia. Stosować grunty z modyfikowanej akrylatami zaprawy wapiennej z wypełniaczem o strukturze mułowej. Polichromię i złączenia wykonać po odpowiednim czasie pielęgnacji gruntów. Złączenia w systemie Instacoll.
9. Uporządkować teren wokół pomnika i wokół balustrady.
10. Pomalować stalową bramkę po oczyszczeniu mechanicznym niewielkich ognisk korozyjnych. Wybrać farbę do metalu z dodatkiem grafitu. Przed malowaniem ew. zabezpieczyć ogniska korozyjne roztworem taniny, po odpowiednim czasie działania (w zależności od temperatury od 1 do 3 dób) usunąć jej nadmiar i nałożyć farbę.
11. Wykonać prewencyjny oprysk przeciwegłonowy, skąpy, dwukrotny; zastosować preparat z biocydem obojętnym w stosunku do piaskowca np.; medyczny Fugaten spray (firmy Lisoform) lub równoważny, 2% roztwór Dynasil Renowal Tor firmy Consil, BiotinT lub równoważny 2 % roztwór - produkt konserwatorski firmy CTS lub równoważny.

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH DLA POMNIKA ŚW. JANA NEPOMUCENA, USYTUOWANEGO WE WSI BOLESŁAWÓW, NAD RZEKĄ MORAWKĄ, MIĘDZY DOMEM NR 14 A 15.

1. Opis stanu zachowania obiektu

Pomnik poddano kompleksowej konserwacji w 2009 r. Konserwację przeprowadzono w warunkach pracownianych, po zdemontowaniu rzeźby i niewielkiego postumentu pod rzeźbą. Dolny, murowany cokół wymieniono na piaskowcowy. Rzeźbę ustawiono na fundamencie z dwóch warstw dużych, płaskich kamieni kwarcytowych, na terenie wokół wykonano nasadzenia paproci i ozdobnych bylin. Od strony rzeki ułożono dodatkowy stopień z płyt kamiennych. Kamienie w podwalinie pod pomnikiem nie są spoinowane, tylko w części pod cokołem fundament ustabilizowany zaprawą cementową. Jeden z kamieni, tworzących dodatkowy stopień z tyłu pomnika wysunął się ze swojego miejsca i lekko przechylił zgodnie ze spadkiem gruntu. Pomnik eksponowany jest przy ulicy nad strumieniem Morawka, w przestrzeni między domami za domem nr 14. Wokół rośnie niska zieleń. Stan na ogół dobry, powierzchnia kamienia porośnięta cienką warstwą glonów i przebarwiona wskutek pozostawiania w porach obumarłych glonów. W miejscach spływania wód opadowych tworzą się szare i czarne, nieestetyczne zacieki, niekorzystnie wpływające na odbiór estetyczny. Od tylnej strony pomnika, w szczelinach podwaliny a zwłaszcza w szczelinach dodatkowego stopnia nad spadkiem gruntu występuje porost mchów, na stopniu również samosiejek bylin, które wskutek rozrastania się korzeni rozsunęły kamienne płyty. Od frontu teren wysypano kamiennym grysem, na którym również porosły chwasty.

2. Cel konserwacji

Obiekt po konserwacji nie był poddawany bieżącym zabiegom profilaktycznym. W otoczeniu jest podwyższona wilgotność powietrza, specyficzny mikroklimat sprzyja bujnej roślinności. Na kamieniu również obserwuje się rozrost glonów, głównie w przypowierzchniowych porach. Celem konserwacji jest usunięcie tych nieestetycznych przebarwień i ograniczenie porostu mikroorganizmów w przyszłości.

3. Proponowane postępowanie konserwatorskie

Przed przystąpieniem do prac konserwatorskich należy przyciąć nisko nasadzone w bezpośrednim sąsiedztwie pomnika paprocie i byliny oraz zabezpieczyć grunt przed przedostaniem się środków zwalczających glony do gleby (np.: przez wyłożenie folią). Nie stosować herbicydów agresywnych zwłaszcza w stosunku do mikrofauny wodnej.

1. Mechanicznie usunąć mchy i rośliny z dolnych partii podwaliny za pomnikiem.

2. Wykonać dezynfekcję powierzchni piaskowca. Zastosowany preparat powinien mieć pH zbliżony do 7 i nie zawierać agresywnych w stosunku do kamienia soli ani innych substancji. Można zastosować Akemi Anti- Gruen Longlife lub równoważny, Produkt do zwalczania glonów Altax, Dynasil Renowal Tar, Biotin T (produkt konserwatorski włoskiej firmy CTS) lub równoważny.
3. Po odpowiednim czasie działania (zgodnym z zaleceniami producenta preparatu) zmyć powierzchnię niewielką ilością zimnej wody pod ciśnieniem, następnie doczyścić mechanicznie przy ew. wspomaganie przegrzaną parą wodną pod ciśnieniem, omijając partie złocene.
4. Jeśli na kamieniu pozostały lokalnie czarne przebarwienia doczyścić miejsca zabrudzone 4 % roztworem HF. Zabieg wykonać zgodnie z zalecanym reżimem: założenie roztworu na 20 minut (lokalnie, tylko w miejscach zabrudzeń – wetrzeć w powierzchnię roztwór pędzlem z krótkim włosiem) i dokładne zmycie zimną wodą pod ciśnieniem. Ciśnienie wody nie powinno przekraczać 50 bar, żeby nie doprowadzić do naruszenia powierzchni kamienia.
5. Ustabilizować kamienne płyty dodatkowego stopnia podwaliny z tyłu pomnika. Zabezpieczyć płyty przed osuwaniem się dodatkowym podklinowaniem i ew. zaprawą cementową.
6. Uzupełnić ew. ubytki złoczeń. Sprawdzić stan mocowania i ew. złoczeń na metalu aureoli, w razie konieczności wykonać niezbędne naprawy.
7. Uporządkować teren wokół pomnika.
8. Wykonać prewencyjny oprysk przeciwglonowy, skąpy, dwukrotny; zastosować preparat z biocydem obojętnym w stosunku do piaskowca np.; medyczny Fugaten spray (firmy Lisoform) lub równoważny, Biotin T 2 % roztwór– firmy CTS lub Dynasil Renowal Tar 2% roztwór, (firmy Consil) lub równoważny.

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH DLA ZESPOŁU RZEŻB W OGRÓJCU, USYTUOWANYM NA ZBOCZU GÓRY ZAWADA, NA SKRAJU WSI BOLESŁAWÓW

1. Opis stanu zachowania obiektu

Zespół rzeźb wraz z otaczającym je terenem poddano kompleksowej konserwacji i rewitalizacji w 2007 roku. Konserwację rzeźb przeprowadzono w warunkach pracownianych, po ich zdemontowaniu. W terenie uporządkowano tarasy, ułożono nowe murki oporowe, wykonano nowe stopnie przy wejściu, wykonano nowe ogrodzenie (płot z drewnianych sztachet z betonowymi słupkami, dzielącymi przęsła). Wykonano również nowe nasadzenia roślin w terenie. Po konserwacji rzeźby ułożono i ustawiono na rodzajach cokołów, wykonanych z płaskich, łupanych kamieni – kwarcytowych piaskowców, w częściach pod rzeźbami wzmocnionych zaprawą cementowo – trassową, zabezpieczającą przed rozsuwaniem się okrzesków. Przy wejściu na teren Ogrójca widoczny odsłonięty fragment zbocza z litej skały. Wokół Ogrójca rosną wysokie drzewa, przeważnie lipy ale również buki. Drzewa zacieniają teren, w związku z czym przez większość dnia brak bezpośredniego działania promieni słonecznych. Powierzchnie piaskowca na rzeźbach porasta cienka warstwa glonów. Widoczne są również zszarzenia i lokalne przyciemnienia powierzchni, powstałe z obumarłych glonów. Rzeźby, zwłaszcza leżące postaci apostołów, rzadko są czyszczone z opadających liści, które zbierają się w zagłębieniach. Liście usuwa wiatr, ale nieliczne pozostają w niższych partiach reliefu a wiele gromadzi się w szczelinach cokołowych murków i rozkładając się tworzą korzystne podłoże dla porostu głównie mchów i niektórych gatunków chwastów. Obecnie nie obserwuje się mchów na powierzchniach rzeźb. W zasadzie poza zagłoniem powierzchni piaskowiec jest w dobrym stanie. Wskutek zmiany koloru kamienia widoczne stały się kity mineralne, pochodzące z ostatniej konserwacji - czytelne jako jaśniejsze plamy, niekorzystnie rozbijające powierzchnię reliefu. Ogrodzenie w dwóch miejscach uległo przechyleniu, ponieważ pnie drzew powiększyły swoją objętość a przypowierzchniowe korzenie rozrosły się. Ogrodzenie obecnie przeszkadza w naturalnym rozroście drzew. Nasadzenia płożących się świerków na pierwszym tarasie są bardzo rachityczne ze względu na ograniczony dostęp słonecznego światła w okresie wegetacji.

2. Cel konserwacji

Obiekt wymaga bieżących zabiegów profilaktycznych, głównie regularnego czyszczenia powierzchni i niedopuszczania do nadmiernego rozrostu glonów. Mchy rozrastające się w szczelinach cokołów w zasadzie nie są szkodliwe dla rzeźb, ale ponieważ ich nadmierny rozrost powoduje rozsiewanie się zarodników, należy go ograniczać. Jeśli w zagłębieniach

reliefu zgromadzi się materiał organiczny, łatwo może się stać dobrym podłożem dla mchów, stąd wskazane są działania prewencyjne.

3. Proponowane postępowanie konserwatorskie

Przed przystąpieniem do prac konserwatorskich należy zabezpieczyć otoczenie przed przedostaniem się herbicydów do gleby; wyłożyć grubą folią lub wysypać warstwy neutralizujące mączek skalnych, które po konserwacji należy usunąć i wysypać np.; na ścieżce przed wejściem do Ogrójca.

1. Mechanicznie usunąć mchy ze szczelin cokołów.
2. Wykonać dezynfekcję powierzchni rzeźb. Zastosowany preparat powinien mieć pH zbliżony do 7 i nie zawierać agresywnych w stosunku do kamienia soli ani innych substancji. Można zastosować produkt do zwalczania glonów Altax, Ziemovit lub równoważny - płyn na mech, glony i porosty, Remmers BFA lub równoważny.
3. Po odpowiednim czasie działania preparatu (zgodny z zaleceniem producenta) zmyć powierzchnię niewielką ilością zimnej wody pod ciśnieniem, następnie doczyścić mechanicznie przy wspomaganiu przegrzaną parą wodną pod ciśnieniem. Zabieg czyszczenia parą wodną wykonać bardzo dokładnie, ponieważ ma on na celu zneutralizowanie i usunięcie pozostałości mikroorganizmów z porów kamienia. Frontową powierzchnię cokołu pod aniołem (ze złożoną inskrypcją) ominąć podczas czyszczenia parą wodną.
4. Zastosować odpowiedni herbicyd w szczelinach cokołów np.: Akemi Anti- Gruen Longlife, Ziemovit lub równoważny – płyn na mech, glony i porosty, Tenzi TopEfekt Moss – antymech lub równoważny koncentrat itp. o pH zbliżonym do 7 i nie zawierający szkodliwych soli. Preparaty stosować zgodnie z zaleceniami producenta. Po odpowiednim czasie działania wypłukać dokładnie szczeliny wodą pod ciśnieniem.
5. Sprawdzić stabilność kamieni na cokołach, w przypadku obluzowania się kamieni ustabilizować je przez dołożenie i zaklinowanie kamieni, w razie konieczności stabilizacja punktowa zaprawą cementowo – trassową.
6. Sprawdzić stan kitów po oczyszczaniu, ew. odspojone od podłoża usunąć i założyć nowe. Pozostałe ew. scalić kolorystycznie z otoczeniem (patynowanie pigmentem mineralnym, osadzonym na wstępnie skondensowanym tetraetoksylanie).
7. Uzupełnić ew. ubytki w złoceniach.
8. Naprawić parkan wokół Ogrójca np: przerwać płot przed drzewami, mocując ostatnie sztachety do drewnianych słupków, zamocowanych w metalowych obejmach do pergoli. Pnie drzew w tej sytuacji są integralnym elementem ogrodu. Podczas mocowania słupków drewnianych nie można naruszyć korzeni drzew.
9. Uporządkować teren wokół rzeźb.

10. Wykonać prewencyjny oprysk przeciwigłonowy, skąpy, dwukrotny; zastosować preparat z biocydem obojętnym w stosunku do piaskowca np.; medyczny Fugaten spray (firmy Lisoform) lub konserwatorski Biotin T włoskiej firmy CTS lub równoważny.